

מסורת הש"ס

(א) סוף מדרשי (ב) ע"ז ב: קדושין עב, (א) ומעלות ז, (ד) סנהדרין כ, (ט) נזיל נבוללגר, ואחזקתו, (ו) נזיל ואחזקתו ואחזקתו, (ז) אלת הממלכה ואלת הגוי וגו', (ח) נזיל ועדו אמו את נבוללגר מלך בבל ואלת אשר לא יתן וגו', (ט) נזיל לנו, (ט) נדרים כח.

גליון הש"ס

גמ' אדם ולא מלך, ע"י ע"ז דף ג ע"א מדיה סניס: רש"י ד"ה סבורליון מלוכנין, ע"י רש"י שבת דף קל ע"ב ד"ה קטן המפורלל: ד"ה אין מלך ע"י סנהדרין דף קב ע"ב וברש"י שם ד"ה אל אחי ע"י סנהדרין ד"ה אל לשמתי, וברש"י הש"ס ע"י טו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מלך רבי ווי ווי תקינים מה שכתוב בתורה והממלכה שם: (ב) רש"י ד"ה כי עבדים וכו' לפני מלכי פרס: (ג) ד"ה ומשולל אמר פתח פתחא מהכא לא מאסתמי: (ד) ד"ה כסת שנית על תפסת, ע"י בלג פרש"י כולם על כסת שמך מתודו ועד כוס משום לנשם הוכח מהודו עד כוס מחילה ולא זו חף זו קלמך אלל כלה הוכח תפסת ועשה בסופיה דקרא קשה וקרן לפסד דה"ק כי הוא רודה כי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' הנסה אלסיס וגו' כד אמר מהכא והממלכה כי נזיל: [ב] שם הלכה לכס ויהי זימי אחזקתו אמר רב ווי ויהי אחזקתו אמר רב כי נזיל:

מוסף רש"י

וארי, והנה, אחרי, אחת (ע"ז ב), ומסורבליון, בעלי כשר לטון עזי וזמון הוא ובעלמה נמי אמרין שנת קל: קטן מקורבל כשה, המלוכה נכשר ככרבל (קדושין עב) ולטון מלוכה הוא כמו (נזיל א) כפינו כקרבנותיו (ע"ז ב), ואין להם מנוחה כדכב, אינן לוי מנוחה אלל היוך וכל כל ששה (שם) כשהוא קשור היוך וכל ממת סביבותיו (קדושין שם), כך מלך על כל העולם כולו, והכי קלמך קרא כי הוא רודה בבל ועל הנהר מממסח ועד עשה (סנהדרין ב).

רבינו חננאל

אחשוורש אחיו של ראש וכן גילו של ראש, פי אחשוורש את שוה לראש, אחיו של נבוכדנצר כו, הוא אחשוורש, הוא בורשענו מתחילתו ועד סופו, מ"ז שלשה מלוכו בכיפה, אחאב ונבוכדנצרן ואחשוורש כו,

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

יא.

תורה אור השלם

1. כי עבדים אנתנו ובעבדותנו לא עובנו אלהינו ונת עלינו חסד לפני מלכי פרס לתת לנו מחיה לרומים את בית אלהינו ולהעמיד את תרבותנו ולתת לנו קדר ביחודה ובייחודם. ענין ט ט
2. הרפכת אנוש לראשנו באנו באש ובמים ותוציאנו לתורה: תהלים טו יב
3. זכר חסדו ונאמנותו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו: תהלים חג ג
4. ארי נהם ודב שוקק משל רשע על עם דלי: משלי כח טו
5. עלה אריה מסבבו ומשחית גוים נסע יצא ממקומו לשום ארצך לשמה ערך תציעה מאין יושב: ירמיהו ד ז
6. וארי תיחד אהרי תניקה דמיה לדיב ולשטר חר הקמת ותלת עלעין בפפה בין שנה ובן אמרו לך קומי אכלי בשר שגיא: דניאל ז ה
7. בעצלותים ינף המורה ויבשפלות דתים ידלה תבית: קהלת י ח
8. ואם מך דויה מערפך ורקעמידו לפני הבהן ותעריך אתו הבהן על פי אשר תשיג יד הנדר יעריכונו הבהן: ויקרא כו ח
9. המורה השם עבים רכבוהו המורה על כנפי רות: תהלים ק ג
10. שיר המעלות לדוד לולי יי שקה לנו יאמר נא ישראל: לולי יי שקה לנו בקום עלינו אדם: תהלים קכ א-ב
11. ברבות עדיקים ישמח העם והמשל רשע יאנח נש: משלי כט ב
12. ומקריכי יצא מלפני המלך בבלוש מלכות חבלת ויור ועשתת וקב גדולה ותקריך ברוץ וארמון ותעיר שושן צולה ושמות: אסתר ט ח
13. הרצים יצאו ודחפים דבר המלך ויתר נתנה בשושן ובמורה המלך והמן ישובו לשמות ויעיר שושן נבוכדנצר: אסתר ג טו
14. כי מי גוי גדול אשר אלדים קרבים אליו כן אלהינו בכל קראנו אליו: דברים ד ז
15. או הנסה אללים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסת באתם ובמפותנים ובמלחמה וקדי תוקח ובזווע נטייה ובמורה גוילים בכל אשר עשה לכם: יי אלהים במצרים לעיניך: דברים ד לו
16. יהי בימי אחשוורש הוא אחשוורש המלך מהדו ועד פוש שבע ועשרים ומאה

עמלק: אעשה לכם. אף אלו כמעט כלו: אחיו של ראש. כלומר דומה לו: בן גילו. בן מזלו. שיהיה דעת אמת היה להן: נקש להחריב. יסוד סיסד זרובבל צנית המקדש זימי כורש לפני אחשוורש כמו שאמור בספר עזרא (פסוק ד): שנתה. שנתה לשטן להס שלם יזנוהו: ח. אח: אחי: אכרס הוא אכרסם. פסוק הוא בדבלי הימים: שמלך מעלמו. שלם היה מורע המלוכה: כי הוא רודה. כמיני בשלמה: כשם שמלך על תפסת (ו) ועל עזה וכו'. והכי קלמך כי הוא רודה בכל עבר הגר כמו מתפסח ועד עזה: מלכו כניפה. מתת כל כיפת הרקיע: הא דלמין. מהודו ועד כוש: סימן

לכתיב ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו בימי מרדכי ואסתר ריש לקיש פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא ארי נוהם דוב שוקק מושל רשע על עם דל ארי נוהם זה נבוכדנצר הרשע דכתיב ביה⁵ עלה אריה מסוככו דוב שוקק זה אחשוורש דכתיב ביה⁶ וארו חייה אחרי תנייה דמיה לדוב⁷ ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגדלון שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב מושל רשע זה המן על עם דל אלו ישראל שהם דלים מן המצות ר' אלעזר פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא⁷ בעצלותים ימך המקרה ובשפלות דים ידלוף הבית⁸ בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך ואין מך אלא עני שנאמר⁸ ואם מך הוא מערךך ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר⁹ המקרה במים עליותיו רב נחמן בר יצחק פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא¹⁰ שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם⁶ אדם ולא מלך רבא פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא¹¹ ברבות עדיקים ישמח העם ובמשול רשע יאנח עם זה המן פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא¹² והעיר שושן גדולה ושמחה והמשול רשע יאנח עם זה המן דכתיב¹³ והעיר שושן גדולה רב מתנה אמר מהכא¹⁴ כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו רב אשרי אמר מהכא¹⁵ או הנסה אלהים וגו'¹⁶ ויהי בימי אחשוורש אמר רב ויי והי¹⁶ הדיא דכתיב¹⁷ והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות וגו' ושמואל אמר¹⁸ לא מאסתים ולא געלתים לכלותם לא מאסתים בימי יוונים ולא געלתים בימי פרסיים כי אני ה' אלהיהם בימי גוג ומגוג במתניתא תנא לא מאסתים בימי כשדים שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה ולא געלתים בימי יוונים שהעמדתי להם שמועון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיה כה"ג לכלותם בימי המן שהעמדתי להם מרדכי ואסתר להפר בריתי אתם בימי פרסיים שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות כי אני ה' אלהיהם לעתיד לבוא שאין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם רבי לוי אמר מהכא¹⁹ ואם לא תורישו את יושבי הארץ רבי חייא אמר מהכא²⁰ והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם [ב] אחשוורש אמר רב אחיו של ראש וכן גילו של ראש אחיו של ראש אחיו של נבוכדנצר הרשע שנקרא ראש שנאמר²¹ אנת הוא רישא די דרבא בן גילו של ראש הוא הרג הוא ביקש להרוג הוא החריב הוא ביקש להחריב שנאמר²² ובמלכות אחשוורש בתחלת מלכותו כתבו שמתה על יושבי יהודה וירושלם ושמואל אמר שהושרו פניהם של ישראל בימיו כשולי קדרה ורבי יוחנן אמר כל שזוכרו אמר אח לראשו ורבי חנינא אמר שהכל נעשו רשין בימיו שנאמר²³ וישם המלך אחשוורש מס הוא אחשוורש הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו²⁴ הוא המלך אחו הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו²⁵ הוא אברם הוא בצדקו מתחילתו ועד סופו²⁸ הוא אהרן ומשה הן בצדקן מתחילתן ועד סופן²⁹ ודוד הוא הקטן הוא בקטנותו מתחילתו עד סופו כשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה המולך אמר רב שמלך מעצמו אמרי לה לשבח ואמרי לה לגנאי אמרי לה לשבח דלא הוה אמרי דחשיב לאלמלא כותיה ואמרי לה לגנאי דלא הוה חזי למלכותא וממונא יתירא הוא דירב וקם מהודו ועד כוש רב ושמואל חד אמר הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם וחד אמר הודו וכוש גבי הדדי הו קיימי כשם שמלך על הודו וכוש כך מלך מסוף העולם ועד סופו כיוצא בדבר אתה אומר³⁰ כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה⁷ רב ושמואל חד אמר תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם וחד אמר תפסח ועזה כהדי הדדי הו קיימי כשם שמלך על תפסח ועל עזה כך מלך על כל העולם כולו שבע ועשרים ומאה מדינה אמר רב חסדא בתחילה מלך על שבע ולבסוף מלך על עשרים ולבסוף מלך על מאה אלא מעתה³¹ וישני חיי עמרם שבע ושלישים ומאת שנה מאי דרשת ביה שאני הכא דקרא יתירא הוא מכדי כתיב מהודו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה למה לי ש"מ לדרשה: תנו רבנן שלשה מלכו ככיפה ואלו הן אחאב³² ואחשוורש ונבוכדנצר אחאב דכתיב³² חי ה' אלהיך אם יש גוי וממלכה אשר לא שלח אדוני שם לבקשך וגו' ואי לא דהוה מלך עלייהו היכי מצי משבע להו נבוכדנצר דכתיב³³ והיה הגוי והממלכה אשר לא ייתן את צוארו בעול מלך בבל אחשוורש הא דאמרן סימן

מדינה: אסתר א א 17. והשיבך יי מצרים בגנייתו בדרך אשר אמרתי לך לא תסיף עוד לראותה ותתמקרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות ואין קנה: דברים כח טו 18. ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים לבלתי להפר בריתי אתם כי אני יי אלהיהם. ויקרא כו מד 19. ואם לא תורישו את ישיב הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשפים בעיניכם ולצנינים בצדיכם ויצרו אתכם על הארץ אשר אתם שובים בה: במדבר לג נה 20. והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה להם: במדבר לג נו 21. ובגל די דירין בני אגשא חיית ברא ועוץ שמאי יתב בידך והשלטן בכללך אנת הוא ראשה די דהבא: דניאל ב לח 22. ובמלכות אחשוורש בתחלת מלכותו פתחו שטנה על ישיבי יהודה וירושלם: עזרא ד ו 23. והשם המלך אחשוורש מס על הארץ ואיי יהם: אסתר א יא 24. אלוף מגוירא אלוף עירם אלה אלופי אדום למשבתם בארץ אנתום הוא עשו אבי אדום: בראשית לו מג 25. ובני אליאב נמואל נתן ואבירם הוא נתן ואבירם קריאי העדה אשר העז על משה ועל אתרן בעדת קרן בהעתם על יי במדבר כו ט 26. ובעת העזר לו יוסף למעול בין הוא המלך אנת: דברי הימים ב כח כב 27. אבכם הוא אבך: דברי הימים א א כו 28. הוא אנתן ומשה אשר אמר יי לכם הוציא את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם: שמות ו כו 29. ודוד הוא הקטן ושלשה הגדלים הלכו אחרי שאול: שמואל א יז כ 30. כי הוא רדה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה בכל מלכי עבר הנהר וקנה ושלם ויהי לה מכל בקריו מסיבם: מלכים א ד 31. ויחזק עמרם את יוכבד ודתה לו לאלשה ותלך לו את אהרן ואת משה וישני חיי עמרם שבע ושלישים ומאת שנה: שמות ו כ 32. היי אלוףך אם יש גוי וממלכה אשר לא שלח אדוני שם לבקשך ואמרו אין והשבע את הממלכה ואת הגוי פי לא ימצא: מלכים א יז ח 33. והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אותו נבוכדנצר מלך בבל ואת אשר לא את צוארו בעל מלך קבל בדרך וקרע ובדבר אפקד על הגוי והוא יאמך יי עד תמי אתם ביד: ירמיהו כ ח

אחשוורש אחיו של ראש וכן גילו של ראש, פי אחשוורש את שוה לראש, אחיו של נבוכדנצר כו, הוא אחשוורש, הוא בורשענו מתחילתו ועד סופו, מ"ז שלשה מלוכו בכיפה, אחאב ונבוכדנצרן ואחשוורש כו,